HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש״ס

א) [ע״ב], ב) [אפרש רש״ש], ג) [שייך לעיל נט. במשנה], ד) [לעיל ס:], ה) [ג״ז שייך שם], ו) [עיין תוס׳ שם ד״ה מה ארי כו׳ מ״ש בשם ר״ת], ז) [ג״ז שייך לעיל נט. במשנה], ח) [לקמן סה.], ט) [לקמן סג.],

מה נשר מיוחד שאין לו אצבע יתרה וזפק ואין קורקבנו נקלף ודורס ואוכל טמא אף כל כיוצא בו טמא תורין שיש להן אצבע יתרה וזפק וקורקבן נקלף ואין דורסין ואוכלין טהורין אף כל כיוצא בהן טהורין אמר אביי לא נאמר פירושן מדברי תורה אלא מדברי סופרים תני רבי חייא עוף הבא בסימן אחד טהור לפי שאין דומה לנשר נשר דלית ליה כלל הוא דלא תיכול הא איכא דאית ליה חד תיכול ולילף מתורין מה תורין דאיכא כולהו ארבעה אף ה״נ עד דאיכא כולהו ארבעה אם כן שאר עופות טמאין דכתב רחמנא למה לי ונילף מינייהו מה התם תלתא ולא אכלינן אף כל תלתא ולא ניכול וכל שכן תרי וחד אם כן עורב דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה תלתא לא אכלינן דאית ליה תרי מיבעיא

ולילף

נשר. הוזכר בטמאים ודנין בנין אב הימנו דמה נשר מיוחד דאין לו אחד מכל הסימנין הללו וטמא אף כל שאין לו אחד מכל הסימנין הללו מין נשר הוא וטמא אבל עוף שיש בו אחד מכל אלו טהור וכל שכן שנים או שלשה או כולם חוץ מעופות המפורשים בפרשה שגזירת הכתוב הוא שאע״פ שיש בהן סימן טהרה כדאמר לקמן[א] טמאים והאי אף לא מרבי אלא מין נשר דאין עוף טמא בעולם אלא כ״ד האמורין כאן וכדתניא לקמן (דף סג:) לפיכך מנה הכתוב בטמאים ובהנך כ״ד אמרינן דאית בהו בכולהו סימני טהרה חוץ מן הנשר: **תורים.** מנה הכתוב לטהרה ומהן אתה דן בנין אב לכולן. ואע״ג דקשיא סיפא לרישא דרישא מכשר אפילו בחד סימן וסיפא לא מכשר עד דאיכא כולהו רישא דוקא וסיפא לקמן מפרש[ב] לה: **פירושן.** לא נתפרשו הסימנין ממש בתורה אלא מדמנה תורין בטהורין והני איתנהו בהו ומנה נשר בטמאין ובארבעה סימנין הללו הן חלוקין ש״מ הן הן סימני טהרה: **עוף הבא לפנינו בסימן אחד.** של טהרה טהור וכל שכן אם בא בשנים או שלשה ובלבד שיכיר בו שאינו מעשרים וארבעה הכתובים: **אם כן.** דמתורין ילפינן: **שאר עופות טמאין למה לי.** דכתבינהו והא לית חד בהו דליהוו ביה כולהו ארבעה סימנים דהכי אמרינן לקמן [ע״ב] דבעשרים מינייהו איכא ג׳ סימנים ובעורב תרין ובפרס ובעזניה חד חד: ה״ג **ונילף מינייהו מה התם תלתא ולא אכלינן אף כל תלתא ולא ניכול וכ״ש תרי וחד: א״כ.** דאפילו בתלתא נפקא לן מעופות המפורשין דלא מתכשר למה לי למיכתב עורב דלית ליה אלא תרי:

א״כ

מה נשר מיוחד כו׳ אף כל כיוצא בו טמא. פירש רש״י דהאי אף כל לא מרבינן אלא מין נשר שאין עוף טמא בעולם אלא כ״ד האמורין בתורה כדקתני לקמן (סג:) לפיכך מנה הכתוב בטמאין והנך כ״ד האמורין דאיכא בכולהו סימן טהרה חוץ מן הנשר ואין זה ראיה דדילמא ה״ק לפיכך מנה הכתוב בטמאים משום דעל ידי כ״ד אלו וסימניהון נוכל להכיר כל הטמא שבעולם אבל אם היה בא למנות בטהורים היה צריך למנות יותר וכן כי קאמר ולעופות אין מספר ופריך עופות טמאין כ״ד ניהו אלא לעופות טהורין אין מספר התם בעי למימר אין מספר שנוכל להכיר על ידיהם כל האחרים ומשני דאין מספר לטהורים קאמר ושפיר קא מרבה הכא אפילו שאר מינין שאינן מין נשר: [ג]**כל** עוף הדורס טמא. וא״ת והיכי קים להו לרבנן הך מילתא וכי קניגי או בליסטרי היו שבדקו כל העופות טהורים ואין שום עוף טהור דורס הא אמר לקמן (דף סג:) דלעופות טהורים אין מספר ואי הלכה למשה מסיני הוא א״כ ל״ל דכתב רחמנא פרס ועזניה תרוייהו לא לכתוב אותו שדורס דממה נפשך חד מינייהו דורס שאין בכל אחד אלא חד סימן של טהרה ואותו שבזה אינו בזה כדמוכח בגמרא וי״ל דשמא קבלה היתה מימות נח שהקריב מכל עוף טהור ובדק את כולם ומסר לדורות שאין עוף טהור דורס אבל בשסועה[ד] לא שייך למימר הכי דאין זה מין בפני עצמו אלא ולד בהמה כדאיתא בהמפלת (נדה דף כד.): [ה]**הדורס.** פי׳ בקונטרס שאוחז בצפורניו ומגביה מן הקרקע מה שאוכל וקשה לר״ת דהא אפילו תרנגולת עושה כן ומפרש ר״ת דורס ואוכל מחיים ואינו ממתין לה עד שתמות כי ההיא דפרק אלו עוברין (פסחים מט:[ו]) המשיא את בתו לע״ה כאילו כופתה לפני ארי מה ארי דורס ואוכל ואינו ממתין עד שתמות אף ע״ה מכה ובועל ואינו ממתין עד שתתפייס וכן בסוף פ״ק דב״ק (דף טז:) ארי בר״ה דרס ואכל פטור פירוש מחיים דהיינו אורחיה והוי שן טרף ואכל חייב פירוש לאחר מיתה דלאו היינו אורחיה והוי ליה קרן ופריך והא כתיב ארי טורף בדי גורותיו ומשני בשביל גורותיו שהן קטנים דרכו להמית ומחנק ללבאותיו בשביל לבאותיו: [ז]**כל** שיש לו אצבע יתירה וזפק וקורקבנו נקלף טהור. בגמרא[ח] קתני בברייתא ר״ג אומר כל שיש לו אצבע יתרה וזפק וקורקבנו נקלף בידוע שהוא טהור ופי׳ שם בקונטרס דארישא סמיך דתני כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס טהור ואתא למימר רבן גמליאל ואם אינו דורס ויש לו עוד שלשה סימנין בידוע שהוא טהור ואין לשון הברייתא משמע כן ומפרש ר״ת כיון שיש לו ג׳ סימנין הללו של טהרה בידוע שאינו דורס וטהור וא״צ לבדוק בסימן של דריסה ויש ללמוד מתוך כך דהא דאמר לקמן בגמרא דג׳ סימנין הדרי בכולהו פי׳ בי״ט עופות ע״כ חד מינייהו אינו דורס דאי יש להם אצבע יתרה וזפק וקורקבן נקלף א״כ אינן דורסין ויש להם ארבע סימני טהרה אלא אינו דורס חד מינייהו מהתלת וכן יש לדקדק מדקאמר בגמרא עוף הבא בב׳ סימנין טהור והוא שיכיר עורב ועל כרחך חד מאותן שני סימנים אינו דורס דכל עוף הדורס טמא ומדצריך להכיר עורב אלמא עורב לאו דורס ושני סימני טהרה של עורב הדרי בכולהו י״ט עופות דסימן הרביעי דליתיה בי״ט עופות ליתיה אלא או בפרס או בעזניה כדמוכח בגמרא וא״ת ולמה ליה למנקט הכא כל ג׳ סימני טהרה בתרי מינייהו היה יכול לומר בידוע שהוא טהור כגון באותו סימן דליתיה בי״ט עופות וסימן אחר עמו דתו ליכא לספוקי בשום עוף טמא דנשר לית ליה שום סימן טהרה ופרס ועזניה לית להו אלא חד ועורב וי״ט עופות לית בהו אותן תרי סימני טהרה אלא חד מינייהו וכי תימא דלא הוי ידעינן מאי ניהו אותן סימני טהרה דליתיה בי״ט עופות והלא היו מכירין שלך כדאמר רבי יוחנן[ט] לדידי חזי לי שלך וכו׳ לדידי חזי לי רחם ועביד שרקרק וכן התנשמת שהיא באות שבעופות ובפרק המפלת (נדה דף כג:) קריא וקיפופא דעייניהם הולכות לפניהם כשל אדם והיינו כוס וינשוף והואיל ומכירין אותן ליבדקו בהן והיו יכולין להתיר עוף הבא לפנינו באותו סימן רביעי שאין בכולן סימן אחר עמו דהשתא ליכא לספוקי בשום עוף טמא וכן עורב היו מכירין כדאמר בפ׳ מפנין (שבת קכח.) מטלטלין את הלוף מפני שהוא מאכל לעורבים ומפרש התם דכל ישראל בני מלכים הם ולקמן לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו ובפרק השולח (גיטין דף מה.) אמרינן דאתא עורב ואמר עיליש ברח ובסוף פרק במה אשה (שבת דף סז:) האומר לעורב צרח וא״כ לבדקו שני סימני טהרה דעורב ובאותן שני סימני טהרה דליתנהו בעורב ליתכשרו כולהו עופות וגם מתוך ההלכה יש קצת לברר מדקאמר בגמרא והלא אנשי כפר תמרתא אוכלין אותה מפני שיש לה זפק וגבי סנונית לבנה קאמר והלא אנשי גליל אוכלין אותה מפני שקורקבנו נקלף אלמא הנהו ב׳ ליתנהו בעורב וכי תימא דמתניתין לאו כל שלשה סימני טהרה בעיא אלא או או קתני ואריישא קאי דקתני כל עוף הדורס טמא ואם אינו דורס ויש לו אצבע יתירה או זפק או קורקבנו נקלף טהור אי אפשר לומר כן כלל שהרי הוכחתי דחד משני סימני טהרה של עורב היינו אינו דורס א״כ באינו דורס ובאידך חד סימן דבעורב היכי אכלי להו ניחוש דלמא עורב הוא ונראה לפרש דכל עיקר משנתנו לא באת אלא לאשמועינן ד׳ סימנין של טהרה וממילא ידעינן דבהנך סימני טהרה דליתנהו בעורב מחזקינן ליה בטהורה: **לא** נאמר פירושן מדברי תורה אלא מדברי סופרים. פי׳ בקונטרס מדמנה תורין בטהורין והנהו איתנהו בהו ומנה נשר בטמאין ובארבעה סימנין הללו הם חלוקין ש״מ הן הם סימני טהרה וקשה לפי׳ דקאמר בסמוך ונילף מפרס ועזניה א״כ נשר דכתב רחמנא למה לי השתא דאית ליה חד לא אכלינן דלית ליה כלל מבעיא הא איצטריך נשר לאורויי לן סימני טהרה ומיהו מפרס ומעזניה לחודייהו הוה ידעי דבכל מה שפרס חלוק מתורין הייתי עושה סימן טהרה וכל מה שעזניה חלוק מתורין הייתי עושה סימן טהרה ובין שניהם הם חלוקין מתורין מכל ד׳ סימנין אבל קשה מתורין דקאמר דלא אצטריך למכתב אלא לקרבן הא צריכי למכתב משום דמינייהו ילפינן סימן טהרה ועוד אי לא כתיבי תורין ה״א איפכא דד׳ סימני טהרה דהשתא ג׳ מהם יהו סימני טומאה שיהו בי״ט עופות וד׳ סימני טומאה ובנשר חד ומיהו הכי לא הוה מצי למימר דהא פרס ועזניה ההוא דאית ביה סימנא דלא הדר בכולהו לא יהא בו שום סימן טומאה שהוא ממש איפכא מי״ט עופות אבל היינו יכולין לעשות כל סימני עורב סימני טומאה ונראה לפרש דס״ד שיש שום תורין מיותר לאורויי לן סימני טהרה לכך פריך ההוא תורין למה לי דלאורויי לן סימני טהרה זה הייתי יודע מתורין דאתא לגופיה ומנשר ומשני דאין שום תורין מיותר וכולהו אתו לקרבן: **מה** התם תלתא ולא אכלינן כו׳. ה״מ לשנויי דהוו ליה י״ט כתובים הבאים כאחד אלא דעדיפא קא משני ומיהו קשה דזה הדבר עצמו היה רוצה ללמוד מתורין דבתלתא לא אכלינן עד דאיכא כולהו וכיון דמשני אם כן שאר עופות טמאים דכתב רחמנא למה לי א״כ מאי הדר פריך ונילף מהתם מה התם תלתא ולא אכלינן כו׳ וי״ל דפריך ונילף מינייהו דאותן ג׳ סימנין לא ניכול אלא בתרי מינייהו ובחד דלית בהו אכלינן דהיינו תלתא דהא לא הוה ידעינן מתורין עד דאיכא כולהו ומשני א״כ עורב דכתב רחמנא למה לי דכיון שאינך מטהר אלא בשני סימנין ואחר דליתיה בי״ט עופות א״כ לעורב דלית ביה אלא תרי למה לי:

ונילף

רבינו גרשום

א״כ שאר עופות טמאין למה לי. כלומר אי אמרינן מה תורין דאית בהו ארבעה אף כל דאית בהו ארבעה ואי לית ליה ארבעה לא א״כ שאר עופות טמאין לבר מנשר ומפרס ועזניה ומעורב דכתב רחמנא למה לי דאית להו תלתא תלתא סימנים ואעפ״כ טמאין הא אמרינן וגמרינן מתורין מה תורין דאית בהו ארבעה ולא פחות אף כל עופות לישתרו בארבעה ולא פחות: אלא מדכתב רחמנא עשרים ואחד עופות. ש״מ דלא גמרינן מתורין: ונילף מהתם. כלומר משאר עופות טמאין: התם כו׳ תרי מיבעיא. כלומר עורב אית ליה תרי סימנין ואף על פי כן טמא: